

Kutsealased muutused ja palkade ebavõrdsus: Euroopa töökohtade uuring 2017

Sissejuhatus

2016. aastal jõudis tööhõive ELis lõpuks samale tasemele, nagu see oli olnud enne ülemaailmset finantskriisi. 2013. aastal alanud taastumise tulemusena on loodud kaheksa miljonit uut netotöökohta. Enamik uutest netotöökohtadest on loodud teeninduses, kuid samuti on toimunud tööhõive taastumine tootmises, kus on loodud ligikaudu 1,5 miljonit uut töökohta.

Käesolevas kuuendas iga-aastases Euroopa töökohtade uuringus vaadeldakse täpsemalt hiljutist muutust (alates 2011. aasta teisest kvartalist kuni 2016. aasta teise kvartalini) tööhõives liikmesriikide ja kogu ELi tasandil. Aruande esimeses osas rakendatakse töökohapõhist lähenemisviisi, et kirjeldada tööhõive muutust kvantitatiivselt (kui palju töökohti loodi või kaotati ning millistes sektorites) ja kvalitatiivselt (milliste töökohtadega oli tegu, peamiselt arvestades keskmist tunnitöötasu). Teises, veidi analüütilisemas osas arutatakse, mis roll on kutsealadel Euroopa palkade ebavõrdsuse kujunemises, ning seda, mil määral on täheldatud muutused töökohtade polariseerumise ja ajakohastamise suunas mõjutanud palkade ebavõrdsuse kasvusuundumusi viimasel kümnendil.

Poliitikataust

ELi aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020“ sisaldab kohustust edendada tööhõive ja töövõljakuse kasvu. See tähendab taas tähelepanu keskendamist varem Lissaboni tegevuskavas seatud eesmärgile – luua rohkem ja paremaid töökohti. Rohkem töökohti on vaja lubamatult suure tööpuuduse probleemi lahendamiseks. Kui aga Euroopa tahab taas edukalt tõsta oma kodanike elatustaset üha rohkem laieneva ja integreerituma maailmamajanduse tingimustes, on vaja paremaid ning suurema töövõljakusega töökohti. Euroopa Komisjoni 2012. aasta tööhõivepaketi („Töövõimalusterohke majanduse taastumine“) tuuakse esile mõned tegevusalad, kus tööhõive kasv on kõige

tõenäolisem, näiteks tervishoiuteenused, info- ja sidetehnoloogia, isiku- ja majapidamisteenused, ning paljutöötavad, kuid raskelt määratletavad keskkonnahoidlikud töökohad. Aruandes esitatud töökohapõhine lähenemisviis annab ajakohaseid andmeid tööhõive taseme ja töökohtade kvaliteedi kohta nii töusukui ka langusteel olevates sektorites ja kutsealadel.

Töökohapõhise lähenemisviisi teerajajaks oli 1990. aastatel Ameerika Ühendriikides Nobeli auhinna laureaat Joseph Stiglitz ning seda täiustasid Erik Olin Wright ja Rachel Dwyer. Kõnealus varasemas Ameerika uurimistöös käsitletud küsimus – kas töökohtade arvu suurenemine on saavutatud töö kvaliteedi arvelt – on aja jooksul muutunud nüansirikamaks. Töökohapõhist lähenemisviisi on kasutatud eelkõige selleks, et hinnata arenenud majandusega riikide tööhõivestruktuuride polariseerumise ulatust, millega kaasneb keskmise sissetuleku kahanemine, või edutamist kõrge kvalifikatsiooniga töötajate arvu suurenedes. Kuna tööhõive näib mõnel tööturul polariseeruvat, luuakse asjaomases uuringus seoseid ka kasvava ebavõrdsuse üldise probleemiga.

Peamised järeldused

Tööhõive muutused ajavahemikul 2011–2016

- Võrreldes kolme varasema aastaga oli töötavate inimeste arv ELis 2016. aasta teises kvartalis kasvanud kaheksa miljoni võrra. Alates 2013. aastast on tööhõive kasv olnud hästi tasustatud töökohtade suhtes kõigest mõõdukalt kallutatud. Vähetasustatud ja keskmiselt tasustatud töökohtadel on toimunud kindel kasv, mis on vastavuses tarbimisest tuleneva taastumisega.
- Pikema ajavahemiku vältel (alates 1990. aastate lõpust) on kõrgemapalgaliste töökohtade arv jätkuvalt kiiremini kasvanud võrreldes töökohtadega ülejäänud palgajaoosuses. See on olnud samasugune nii majanduslanguse perioodidel kui ka majanduslanguse välistel perioodidel.

- Rohkem kui seitse töökohta kümnest on nüüd teeninduses, mille puhul on tegemist valdkonnaga, mis on alates 2011. aastast üksi andnud ELile üle 8 miljoni töökohta. Hiljutine tööhõive kasv teenindussektoris on olnud asümmeetriliselt polariseeritud: palgavõit on suurim palgajaotuse kõrgemas ja madalamas osas.
- Tööhõive tootmises on alates 2013. aastast samuti suurenenud: töötajate arv on kasvanud 1,5 miljoni võrra. Enamik kasvust on toimunud tehnika valdkonnas, spetsialisti ja juhtivtöötajate kõrgeimas palgakvintilis, mitte aga traditsioonilistel tootmistööga seotud ametikohtadel. EL 13 riigid (liikmesriigid, kes ühinesid ELiga pärast 2004. aastat) on uutest netotöökohtadest tootmises proportsionaalselt kõige rohkem kasu saanud.
- Paljudel kiiresti kasvavatel töökohtadel on vanemate töötajate arv märkimisväärselt suurenenud, mis lubab järeldada, et pikenev tööiga ja hilisem pensionile jäämine on hiljutise tööhõive kasvu suundumuse puhul sama olulised kui tööturu dünaamilisuse mis tahes taastumine.

Kutsealased muutused ja palkade ebavõrdsus

- Kutsealadel on oluline roll Euroopa palkade ebavõrdsuse struktureerimisel. Seda osaliselt seetõttu, et elukutsed vahendavad teiste tegurite (nt inimkapital, ühiskonnaklass ning sooline või vanuseline segregatsioon) mõju palkade ebavõrdsusele. Kuid kutsealadel on ka oma mõju palkade ebavõrdsusele, tõenäoliselt konkreetsete mehhanismide (nt tööalaste litsentsimis-, hindamis- ja praktikasüsteemide) tõttu.
- Kuigi palkade ebavõrdsuse tase on kogu Euroopas väga erinev, jagunevad palgad kõikides riikides kutsealadel märkimisväärselt sarnastel alustel. Palgaerinevuste jagunemine elukutsete vahel ja siseselt ning töötasu hierarhia (mis kutsealad on rohkem ning mis on vähem tasustatud) on põhiosas ühesugused kõikides riikides. Kutsealaste palkade vaheline tegelik erinevus ning see, mil määral rühmitatakse neid laiemasse klassi või seostatakse inimkapitali erinevustega, on aspektid, mis riigiti erinevad.
- Vaatamata töökohtade polariseerumise süvenemisele ja laienemisele Euroopas pärast suurt majanduslangust ei olnud kutsealased muutused viimasel kümnendil palkade ebavõrdsuse arengusuundumuste peamine tegur. Kutsealased sisesed palgajaotuse muutused olid palju enam põhjustatud üldistest palkade ebavõrdsuse suundumustest kui eri kutsealadel makstavate palkadega seotud või tööhõivestruktuuri muutustest.

Lisateave

Aruanne „Kutsealased muutused ja palkade ebavõrdsus: Euroopa töökohtade uuring 2017“ on kättesaadav aadressil <http://eurofound.europa.eu/et/publications>

Lisateave: Enrique Fernández-Macías, teadusjuht, efe@eurofound.europa.eu